

Röportaj
Koçgiri Aşireti
Koçgiri'de kronoloji
Koçgiri'de stratejik köyler kurulması-muhacirler

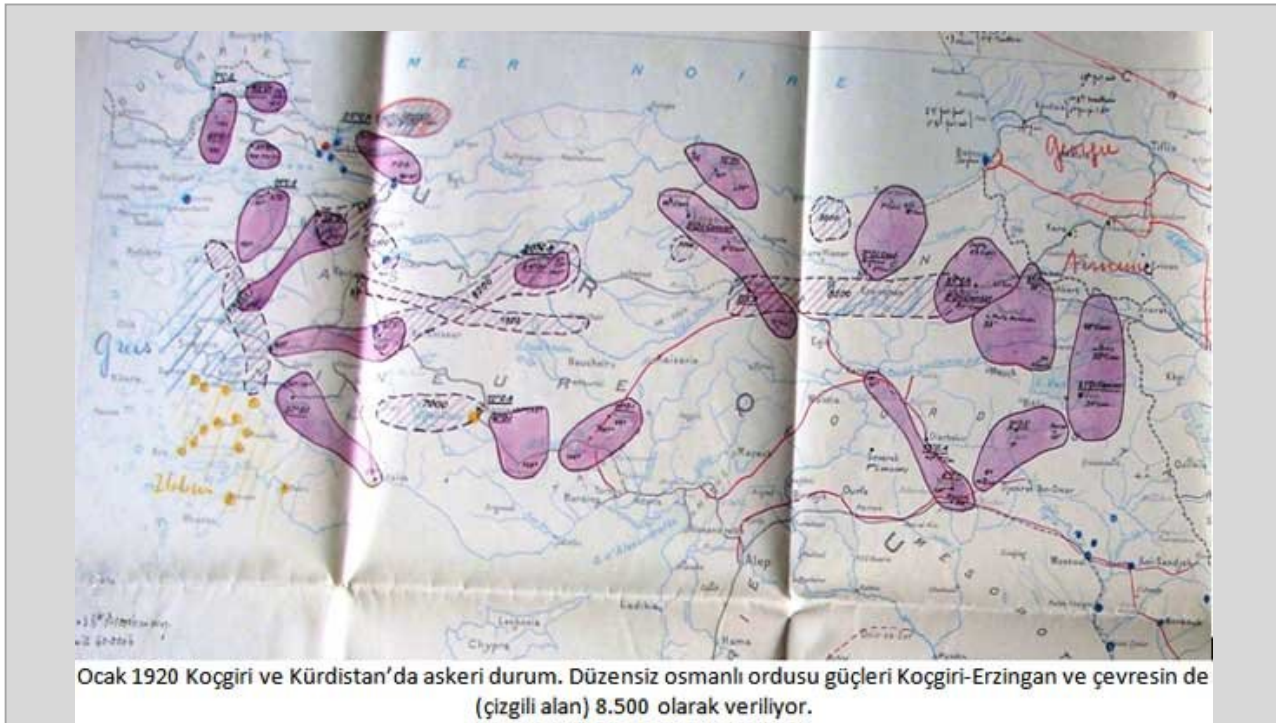

Sevê Evin Çiçek

1. Dünya Savaşı sonrası ve 1921 öncesi Koçgiriden sürgün edilen bir ailenin mensubu olarak geçmiş, sürgünü, dedenizin anlatımlarını anlatır mısınız?

İbil Pano Koçgiri; Dedem Ap Temur'un anlatımları; " **Oğul, oğul siz yokluk görmediniz. Biz açlıktan dolayı çarıklarımızı bile yedik.**" cümlesiyle başladılar. Ben de kendisine dede niye çarıklarınızı yediniz ki sorusunu yönelttiğim de açılır ve geçmişi anlatmaya başladılar.

" 1. Dünya Savaşı bittikten sonra Memê, Sıko, Alık yani 2 amcam ve babam kürdler için kürd askeri yapılanması için asker oldular. Erkeklerimiz kürdlerin haklarını elde elde etmek, korumak için biraraya toplanıyorlardı. Gelenler oldu. Gelenler onları ikna ettiler. Eli silah tutan kürd erkekleri ikna olup gittiler. Onlar, zorla götürülmediler. Gönüllü ve bütün teçhizatlarını yanlarına alarak, silahı olan silahını, hançeri olan hançerini alıp, giyinip gitti. Kendi bölgelerindeki kürd askeri birimleri içinde yer aldılar. Yakınlarım gözlerimin önünde bizlerle, yakınlarıyla helâlaşarak gittiler. Bir daha da kendilerini göremedik. Geri gelmediler, bir haber alamadık.

Bizler geride kalanlara gelince; Kış günüydü. Her taraf karla kaplı. Askerler, köylerin, yerleşim birimlerinin etraflarını sardılar. Bizleri evlerden çıkarmaya başladılar. Ne olduğunu anlayamadık. Ne yapmak istiyorlardı? Ki daha önce komşu köylerdeki Ermenilere ve Rumlara aynısı yapılmıştı. Çığlık atan çocuklar, korku, panik, telaş, ağlama, birbirimize sarılıp ağıt yakmalar....Köyümüze gelen yabancılar, askerler kendilerine karşı direnenleri evlerinin için de, köy ortasında herkesin gözleri önünde öldürdüler.

Ben, bir kız kardeşim, diğer yakınlarımız, köylülerimiz köylerimize gelen askerler tarafından iplerle birbirimize bağlanmaya başladık. Niye birbirimize bağlandığımızı, ne yapılacağını, nereye doğru götürüleceğimizi bilmiyorduk. Aynen Ermeni ve rumlara yaptıkları gibi yanımıza yiyecek almamıza dahi izin vermediler. Üstümüzde bulunan elbiselerle yola çıkarıldık.

Esir konvoyları olur ya aynen öyleydik. Memleketinde, toprağı üzerinde, evinde esir alınmış, dipçik darbeleri altında iplerle birbirlerine bağlanmış, hakaret, zulüm altında yürütülüyorduk. İttihatçıların yönettikleri, kürdleri sürgün etme emri verdikleri askerler, sadece kaçabilenleri, ulaşamadıkları, gidemedikleri köyler de yaşayanları sürgün yolculuğuna çıkaramadılar.

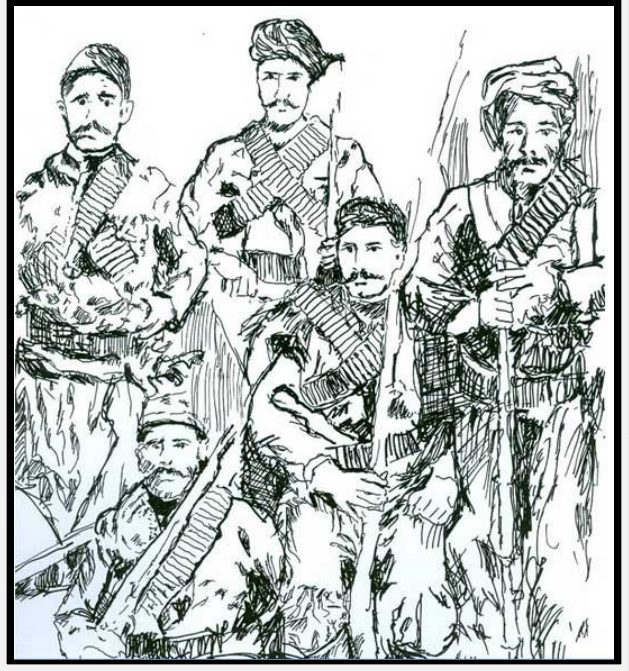
Bizleri kar da, buz da yürütürlerken, yol da diğer yerleşim birimlerinden toplayıp, birbirlerine bağladıkları insanlarımızı da bizim içinde bulunduğumuz esir konvoyuna katmaya devam ediyorlardı. Yerleşim birimlerinden bazılarının isimlerini verecek olursam; Gerni, Bozo, Çiçegali, Resulan, Qalqan, Çıragedig, Mecid, Cibo, Qurıçay'a, Kemah'a diğer nahiye, kaza ve Erzingan'a bağlı köyler.

Biz Refahiye'ye bağlı olanlar idari olarak Erzurum vilayetine bağlıydık.

Açtık. Tirtir titiriyorduk. Biz erkek çocukları bellerimizdeki kayışları-deri kemerleri karla ıslattık. Ben ve kızkardeşim deri kemerimi kemirerek yedik. O bitince çarıklarımızı yemeye başladık. Çariksız kaldığımız için ayaklarımız kar da yanıyordu. Ot yoktuki yürürken ot toplayıp da yiyebilelim. Kar, fırtına, buz., açlık, korku.

Herkes yürüyebildimi? Hayır. Dayaktan, açlıktan dolayı yürüyemeyenler, güçsüz olanlar, bebekler, çocuklar, yaşlılar yol da bırakıldılar. Kendilerine kürdleri sürgün etme, kırma emri verilen özel görevliler, emre göre davranıp, onları kenara itekliyorlardı. Bu insanlarımız 2-3 metre karın olduğu o soğukta dondular. Ya da daha donmadan kurtlar tarafından yenildiler.

Bizi memleketimizden dipçik zoruyla yola çıkaranlar bu insanlarımızı doğrudan öldürmediler. Çünkü kurşun harcamak istemiyorlardı. Birden can vermelerini istemiyorlardı. Karın, buzun içinde acı çekerek dakika dakika ölüme yaklaşımlarını istiyorlardı. Daha canlılarken kurdlara yem olmalarını istiyorlardı.

Kızkardeşimle birlikte karın içine düşen, yuvarlanan, inleyen, ağıt yakan insanlarımızı bakıyor, birbirimize sarılıyor ve ağlaya ağlaya yürüyorduk. Bizler, Elaziz'e doğru yola çıkarılmıştık. Elazize vardığımız da dövüle dövüle yola çıkarılan insanlarımızın yarısından fazlası kırıldı, yani öldü. Mustafa Kemal ve arkadaşları Kürd sürgün kararını uygulamaya koydukları ilk andan itibaren istedikleri şekilde sonuç almaya başlamışlardı. Her gün kırılıyor ve nüfus olarak da azalıyoruz.

Bizi Elaziz garına götürdüler. Guruplara ayırarak trenlere bindirdiler. Ben orada kızkardeşimi kaybettim. Bir daha da bulamadım. Treni hiç durdurmadılar. Tren de ölenleri dışarıya doğru fırlatıp atıyorlardı. Ne inancımıza göre cenaze merasimlerimiz yapıldı, ne de insanlarımız gömüldüler. Gece, gündüz fark etmiyordu. Öldüğünü his ettiler mi, alıp fırlatıyorlardı. Ne dirimize ne de ölümüze saygıları vardı. Ki biz inancımıza göre güneş varken, karanlık olmadan ölümlerimizi yıkar ve gömeriz.

Trenler Bursa ve Eistanbol güzergahına doğru sürülmüşlerdi. Bizi Eistanbol'a (İstanbul) getirip bir askeri kışlaya yerleştirdiler. Nereye biliyor musun? Bizleri Haliç gemi tersanesinde çalıştırmaya başladılar. Esir alındık, sürüldük ve çalışma

kampı koşullarında zorla devlet için çalıştırıldık. Askeri kontrol altında hareket ediyorduk. Bundan dolayı da bizler Hasköy ve Halicioğlu'na yerleştik. Bu semtler de gecekondu yapıp, yaşamaya başladık.

Bir müddet geçti. Biz esir alınışımızı ve orada esirler gibi çalışmaya mecbur edilmişimizi kesinlikle kabullenemedik. Hep kaçma, geriye gitme, toprağımıza basma, yakınlarımızı görme özlemi çekiyorduk. Kim öldü, kim kaldı, kim nere de? Bilemiyorduk. Koçgiri'de kalabilenler ne durumdaydılar? İçin için kemiriyor. Etrafın askerle sarılı. Kendileri için çalıştırmaları, köle işçilere ihtiyaçları olmasa bizleri de sağ bırakmazlardı. Kürd işçi taburlarıyla devletin ihtiyaçlarını karşılıyorlardı.

Çanakkaleli birisiyle Haliç'de tanıştık. Gizlice konuştuk ve durumumuzu kendisine anlattık. Vatanımıza, Koçgiriye gitmek istediğimizi belirttik. Adam durumumuzu anlayınca dönüş için bize yardım edeceğini belirtti ve etti. Biz dört kişi gizlice tersaneden kaçmaya, yola çıkmaya karar verdik. Adam bize yardım ediyordu. Haliç'den itibaren saklana

saklana Çanakkale'ye geçtik. Bir hafta o adamın odunlarını kırdık. Bize 50 kuruş verdi. Ayrıca bizi götürüp bir deniz aracına bindirdi. Biz Kerasous'a (Giresun) kadar gittik. Orada indik. Oradan da yürüye yürüye Koçgiri'ye kendi köyümüze vardık.

Biz Haliç tersanesinde esir işçiler olarak çalıştırılırken Koçgiri'de Kürd soykırımı yapılmıştı. Mustafa Kemal, Koçgiri'ye askeri sefer düzenleme istemini arkadaşlarından oluşan bakanlar kuruluna da onaylatmıştı. Bakanlar kurulunun kararıyla ordular düzenlenmiş ve **"Kürdü kırın"** emri verilmişti. Bizler Kerasous'dan (Giresun) Koçgiri'ye doğru ilerlerken Kürd Alevi düşmanı Osmanlı Paşa'sı M.Kemal'in özel emriyle bizzat görevlendirilen Laz Topal Osman'a bağlı çeteler tarafından öldürülen Koçgirililerin cesetlerini görmeye başladık. İrkiliyorduk, sarsılıyorduk, ağlıyorduk. Koçgiri bölgesinin sınırlarına girene kadar sevinçten ağlamıştık. Girdikten sonra ise acıdan ağlamaya başladık.

Geçtiğimiz yerleşim birimlerinde, yol kenarlarında, evlerin yakınlarında, köylerin dışında öldürüldükleri yerlerde bırakılan, gömülmeyen, gömülemeyen insanlarımız ve telef edilen hayvanlarımızın iskeletlerine baka baka Koçgiri köyüne doğru ilerledik. İnsanlar öldürüldükleri, öldükleri yerlerde çürümüşlerdi. Hayvanlar da aynen öyle. Çok sayı da köy boştu. Yakılan, yıkılan evlerin görüntüleri zulmun boyutunu gösteriyorlardı.

Bizler öyle bir acı çektik ki nasıl tarif edebilirim? Bilemiyorum. Askeri kontrol alanından kaçırıyorsun, uçarcasına vatanına dönüyorsun ve cesetlere baka baka ilerliyorsun! Şimdi televizyonlar da I ve II.Dünya Savaşlarının görüntülerini verdiklerinde ben hep o günleri hatırlıyorum. Asker ölümlerinin yerinde gözüm de Koçgiri Kürdünün cesetleri canlanır, film geçmeye başlar. Hayvan ölümleri de farklı. Orduların kullandıkları atlarla, sivil köylülerin hayvanları bir değil. Ama çok kötü hatırlatma yapıyor.

Köye vardık ki evler bütün heybetleriyle yanmış, yıkılmış halde duruyorlar. Yiyecek yok ve kıtlık var. İnsanlar yiyecek bir şey bulamıyorlar. Tohum, hayvan bir şey bırakılmamış ki! Osmanlı askerinin girdiği yer çöle dönerdi. Koçgiri de çölleştirilmişti. Çalmışlar, yemişler, hayvanlarına yedirmişler, el koyup kendileriyle götürmüşler.

Sağ kalabilen insanlarımızı açtılar. Biz kendi yiyeceğimizi insanlarımızla paylaştık. İnsanlarımızdan parası olanlar da alış veriş yapamıyorlardı. Çevre yerleşim birimlerinde yiyecek satılan yerler kürd olmayanlara aitti. Memleketimize yerleştirilen bu bakkal sahipleri aynen askerin, devletin ağzıyla, tavırla bizlere yaklaşıyorlardı. Yiyecek almaya gidiyorduk. Adamlar özel olarak tenbihlenmiş olmalıydılar ki dükkanlarının kapılarını, camlarını kilitliyorlardı. İçeri girmemize dahi izin vermiyorlardı. Bizlere hiçbir şey satmıyorlardı. Angora'da askeri karargah kuranların buradaki dilleri, elleri bu nahiyelere, ilçelere, köylere yerleştirilen kişiler, Kürd olmayanlardı. Resmen bizlere düşmanlık yapıyorlardı. Adam yiyecek satmıyor. Bu tavır ne anlama geliyor? **"Ankara'daki askeri hükümet mensupları sizin ölmenizi istiyorlar. Bu istekten, emirden dolayı sizlere yiyecek satmıyoruz. Açlıktan ölü, geberin."**

Ankara'daki hükümet sürdü, kırdı bu yetmedi. Çevredeki Kürd olmayan insanlarla da bizleri karşı karşıya getirmişlerdi. Dövüşürmek istiyordu. Onların eliyle de bizi aç bırakıyorlardı. Kıtlık, açlık Koçgiri bölgesinde çok etkiliydi.

Bir şey kalmamıştı sağ kalabilen insanlarımız eksinler. Ne tohum, ne hayvan. Hayvanları ya öldürmüşler, ya kesip yemişler ya da toplayıp götürmüşler. Sahipsiz kalan hayvan da dağ da, orman da kurda kuşa yem olmuş. Çeteler, müfrezeler yakmadıkları yiyecekleride ya yemişler ya hayvanlarına yedirmişler ya da götürmüşler. Evleri yaktıkları için evlerdeki her şey yanmış. İnsanlarımız taşı, toprağı yiyeceklerdi?

Öyle bir duruma düşmüştükü, köyünde kendisi için üreten insanımız bu kırımdan dolayı hizmetkar, çoban olmuştu. İnsanlarımız Kürd-Alevi olmayan insanların yaşadıkları yerleşim birimlerine gidip, aile ferdlerini yaşatabilmek, sağ kalabilmek için çobanlık, hizmetkarlık yapıyorlardı. Yaban ekmege, karın tokluğuna çalışıyorlardı. Oğul sen Koçgiri de Kürd Alevilerin kulaklarının kesildiğini de bilmezsin! Köleleştirilenler, esir alınanlar damgalanırlar öyle değil mi? Aha filimlerde, belgesellerde görüyorsun. Afrika'dan esir alınanlar, Amerika kıtasına kadar nasıl götürülüyorlar. Çiftlikler de nasıl çalıştırılıyorlar. Bizler Estenbol'da köle, esir kürd işçiler olarak çalıştırılırken, Koçgiri'de de Mustafa Kemal bizim insanlarımızı damgalatmayı da başarmıştı. Hem de ömür boyu silinmeyen bir izle damgayı vurdurmuştu! Damgalananın kimlikleri beliydi.

İnsanlarımızın birer kulaklarını kesmişlerdi. Niye mi? Aç kalan insanlarımız diğer yerleşim birimlerinde de hizmetkar olarak çalışmaya başlıyorlar ya, çalışıyorlarken, gelip giderlerken kendilerini görenler Kürd olduklarını anlasınlar! Görüldükleri yerde belli olsunlar. Zor, şiddet kullanarak insanlarımızın birer kulaklarını kesiyorlar. Yani **"Bu vahşi bir kürddür. Güvenme, yaklaşma, ilişki kurma, uzak dur, baskı uygula, açlıktan ölse de yiyecek verme, dost olma,**

sıcak davranma, sürekli dışla, aşağıla, türkçe konuşmayı öğret, zorla, kendisine yabancılaştır, bunun için gerekli zemini hazırla. Mecbur et. Seçeneksiz bırak.”

Birer kulağını kestiği koçgirili aile mensuplarını yine rahat bırakmıyor. Koçgirili Kürd Alevi çocuk için de şart koşuyorlar; **“Sağ kalmak istiyorsa, kürdçe konuşmayacak. Düzenli olarak camiye gelecek. Hocanın denetiminde Kur’an okumayı öğrenecek. İslamın şartlarına göre yaşayacak.”**

Yani esir dil, yön değiştirecek. Siyah derili, derisini yüzecek, ya da öfeleye öfeleye beyazlatacak! Beyaz derili olmak için ne gerekiyorsa kabul edip yapacak. Siyah olduğu halde ben siyah değilimki, ben senden önce beyazdım diyecek.

Kürd, Kürd olduğunu unutacak. Çoban, hizmetkar olduğu köydekilerin konuştuğu dili öğrenecek ve konuşacak. Muhamedileşecek. Arap çölleriindeki Muhamed’in getirdiği şartları Koçgiri’de benimseyecek, kürdün toprağına, kürdlüğüne yabancı bir dinin inananı, uygulayanı olacak. Osmanlı paşaları da isteklerine kavuşacaklar.

Bu insanların yüzlerine haykırılan; **“Açlıktan ölmek istemiyorsanız, aynen amerika kıtasındaki çiftliklere götürülen Afrikalı köleler gibi çalışacaksınız. Bu da yetmez, devletin istediği gibi döneceksiniz, dönme olacaksınız. Ziyaretlerinizi, Xızırınızı, civatlarınızı, binlerce yıllık ibadetlerinizi kısa bir süre de terk edip bizim gibi ibadet edeceksiniz.”**

Oğul bu zulüm degilde nedir? Başka bir ismi, izahatı var mı? İnsanlarımız sağ kalabilmek için kendilerine dayatılanları kabul ettiler. Çocuklarımız camiler de hocalar tarafından eğitildiler. Zaman için de dillerini de inançlarını da unuttular ve döndüler. Oğul, Osmanlı paşalarının şiddet kullanarak kendi yollarına, özlere düşman ettikleri, dönderdikleri, osmanlının dönmeleri, her türlü şiddeti kullanarak bizim insanlarımızı da dönderdiler. Sürerek, kırarak, döndererek bizleri hep azaltılar.

Ne oldu biliyor musun?

Kerasous’dan (Giresun), Karahisar-ı Şarki’den bir heyet Koçgiri’ye geldi. Ben bizzat bu heyeti karşılayan kürdler için de yer aldım. Bu insanlar Mustafa Kemal’in özel görevlendirmesi, alay düzenlemesi ve emriyle Koçgiri’ye gelen, yakan, yıkan, çalan, öldüren, tecavüz eden, kadın ve kızlarımızı kaçıran bu çetelerle ortak bir yanları, dayanışmaları, ilişkileri olmadığını açıkladılar.

“Biz Topal Osman ve denetimindeki güçlerin yaptıklarını onaylamıyoruz, benimsemiyoruz, kabul etmiyoruz, utanıyoruz. Kendisini desteklemedik. Topal Osman ve denetimindeki çeteler de yöremizin insanları oldukları için zorlanıyoruz. Biz ne T.Osman’ın düşünce, fikir, iş ortağıyız, ne de yapılanlardan dolayı sorumluyuz.

Topal Osman bir merkeze bağlı olarak çalışıyor. Bir yerden emir alıyor. Topal Osman, Mustafa Kemal’in denetiminde kendisinden istenilen memleketlerde çetecilik yapıyor.

M.Kemal’in en üst düzey yöneticilerinden biri olduğu Teşkilat-ı Mahsusa’nın memleketimizdeki özel adamlarından biridir. M.Kemal’i temsilen, onun adına sizlere zarar verdi, acı çektirdi, insanlarınızı öldürdü. Bizler istediğimiz için değil. Gerçeği bilmenizi istiyoruz, her iki halk arasında barışı sağlamak istiyoruz. Bunun için siz kürdlerle görüşme kararı aldık. Barışı sağlamak, dostluğu temin etmek için eğer kabul ederseniz kendi kız çocuklarımızı sizlere vereceğiz.”

Bazı ailelerimiz bu heyet mensuplarının önerilerini kabul ettiler. Getirilen kız çocuklarını evlatları olarak kabul ettiler, evlendirdiler. Ben bu gelinlerin isimlerini açıklamayacağım. Rahatsız olmalarını istemiyorum. Geçmişlerinin bilinmesini istemiyorlar.

Tohum ekemediğin yerde doyabilir misin? Mecburen, istemeye, istemeye köyümüzden ayrıldık. Gönüllü sürgün yolculuğuna çıktık. Ben yeniden Eistanbol'a döndüm. Tersaneden nefret ediyordum. Orada sürekli asker vardı. Asker denetiminde çalışılıyordu. Asker görmemek için oraya gitmedim. Akrabalarım orada çalıştırılıyorlardı ve Hasköy çevresindeki gecekondualarda yaşıyorlardı. Ben gecekondualara gider ve kendilerini ziyaret ederdim. İnşaatlarında çalıştığım ve bizim durumumuzu bilen bazı Eistanbolları Ermeni, Rum inşaatçılar geçmişimizi biliyorlardı ve sempatiyle yaklaşıyorlardı, yardım ediyorlardı. Taksim'de, Şişli'de birlikte gezerken "**Temir ileri de buralar çok değer kazanır. Gel burada sana yer verlim.**" dediklerinde, herkes kendi toprağına yakışır. Huzuru toprağında, insanları arasında bulur. Buralar bize ait değil, bize vatan olmaz. Ben buraları ne yapacağım? Köyüm bana yeter, der ve red ederdim.

Bomantı semtin de bira fabrikası vardı. Taksim, Şişli tümüyle boştu. Her tarafı dut ağaçları, yeşillik süslerdi. Balkanlardan zorla göçertilen ve buralara yerleştirilen Arnavutlar ise bu semtler de pırasa ve soğan ekerlerdi. Ben gurbette yaşayabilecek bir insan değilim. Hep köyümü özlerdim. Eistanbol'da bir süre çalışıp, para biriktirdim. Bir çift öküz ve bir kaç keçi satın alabileceğime inandım. Bir heybe de tohum satın aldım. Koçgiri ye doğru yola çıktım. Gidip Qers'dan (Kars) dana satın aldım. Getirdim ve epey uğraştıktan, eğittikten sonra çiftte koşabildim. Evler yıkılmış, yıkılmıştı. Geride kalanlar ise dağlarda, mağaralarda saklanıp, sağ kalabilmiş olan insanlarımız, komşularımız tarafından alınmıştı. Almaya mecburdular. Açıkta kalamazlardı. Kendi evlerini onarmak, yapmak zorundaydılar. Yarı yanmış, yıkılmış evlerin camlarını, kapılarını, merteklerini kullanmışlardı. Ben köye dönünce gidip ev ustalarını bulup, götürdüm. Dumanlı ormanlarında ağaçları kesip, kütükleri köye taşıdık ve ev yaptık. Evlenememiştim de, bekardım. Ev yaptıktan sonra evlenebildim.

İlk eşim kendi köyümüzden, Koçgiri'dendi. 2 oğlum, iki kızım oldu. Bir oğlum ve bir kızım hastalıktan dolayı öldüler. Bir süre sonra eşim de öldü. Bir yanda yiyecek yok, bir yan da hastalıklar ve doktor, ilaç yok. O şartlar da güçlü olan can sağ kalabiliyordu.

İkinci eşim Çıragedig'dendi. Çocuğumuz olmadı. Kıtlığın güçsüz bıraktığı bedeni yaşama savaşını kaybetti. O da öldü. Üçüncü kez de o köyden evlendim. Son bayan dan 5 çocuğum oldu. Oğullarımı evlendirdim. Nüfusumuz arttı. Amcan Eistanbol'a gitti, çalışmaya başladı ve köye dönmedi.

Saygı törenin de ayağa kalkmayanlarımıza ne yapıldı, biliyor musun?

Haliç tersanesinde asker zoru, denetimi altında çalışan insanlarımız sürekli şiddetle yüz yüze kalıyorlardı. Mistoy Kûr yani Mustafa Kemal öldüğünde tersane de de saygı duruşu yapıyorlar. Yakınımız olan Mıço ayağa kalkmıyor. Saygı duruşunda bulunmuyor. Tören bittikten sonra yüzbaşı kendisine yöneliyor ve "**Ulan Mıço niye saygı duruşunda bulunmadın?**" sorusunu soruyor.

Mıço son derece dobra, sözünü esirgemeyen biriymi ve geçmişin acısı içine işlemiş olarak; "**Biz onun sağlığında çok çektik. Kendisinden bir türlü kurtulamadık. İşi gücü bizi esir etmek, sürmek, öldürmek, elimizde olanı almaktı. Nihayet geberdi. Ölümüyle de mi bize azab çektirecek? Ben onun sağını da, ölüsünü de sikeyim. Koçgiriye, Dêrsimi, Kürd milletini kırdı, mahvetti. Kökümüzü köçeğimizi kazıdı. İnsanlarımızı kurda, kuşa yedirdi.**"

Mıço daha konuşurken yüzbaşı emrindeki askerlere de emir vererek hep birlikde Mıço'ya doğru saldırıya geçiyorlar ve üzerine çullanıyorlar. Çok kötü şekilde dövmeğe başlıyorlar. Mıço'nun dövülmesini gören diğer yakınımız da dayanamıyor, müdahale ediyor ve onu kurtarmaya çalışıyor.

"**Vurmayın ulan. Öldürdünüz. Niye vuruyorsunuz?**" diyerek koşup kendilerini engellemeye çalışıyor.

Oğul Mıço bu dayak sonucu felç oldu. Kesinlikle hareket edemiyor. Bitkisel hayatta. Çocukları sürekli kendisinin bütün ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Öbür yakınımız da yediği dayak sonucu kötürüm, sakat kaldı. Okmeydanındaki bütün Koçgirililer Mıço'nun yaşadıklarını biliyorlar. Yaşadıklarını bilmeyen de kendisini gördüğünde nedenini soruyor. Bu insanları felç, sakat edenlerden hesap sorabildik mi? Hayır. Hangi devlet adamı, kurumu, kuruluşu bizi savunurdu? Hiç biri. Adalet nerede? Paşaların dudaklarının arasında.

Mıço 1970'lerde öldü. Diğeri ise halen sağ. Koçgirililere uygulanan Mustafa Kemal zulmünün bir semboli gibi sakatlandırılmış haliyle Okmeydanın da ve yaşıyor.

Bizleri Elaziz'den trenlere bindirdiklerinde nereye gideceğimizi bilmiyorduk. Bir kesim insanımızı da Bursa'ya götürmüşler. Bursa'da ne yaptılar biliyor musun? Bursadakileri buldukları yerler de öldürdüler. Bu öldürmelerin tanıkları halen sağlar.

Bursadakilerden sağ kalanlar etrafa haber saldılar. **"Koçgiri'den Prusa'ya (Bursa) sürülenleri zehirlediler. Öldürdüler."** Benim büyük amcamın kızı, eşi ve dört çocuğu da ölenler arasındaydılar. Ölenlerin yakınları gidip iz sürdürdüler. Devletin oradaki görevlilerine toplu ölümün nedenini sordular. Verilen cevap Kürd

ve Aleviyle alay eden, aşağılayan çok basit bir kaç cümleden oluşuyordu. Bu insanlarımızı devlet görevlileri bilerek, isteyerek zehirlediler. Bizler ise hiç bir şey yapamadık. Devletin oradaki görevlileri yakınlarını arayanlara dediler ki; **"Ziraat görevlileri çeltiği ilaçlamışlar. Cahil kürdler de gece gidip çeltiği çalmışlar. Pişirip, yemişler ve zehirlenmişler. Zehirlendikleri için öldüler."**

Oğul devlet, hükümet yalan söyledi. Bir tek cümle doğruydı. **"Zehirlendikleri için öldüler."** Otopsislerimi yapıldı? Hayır. Yakınlarımızın kimyasal maddelerle öldürdüklerini bildiğimiz halde bir şey yapamamanın acısını da ayrıca yaşadık. Kimi kime şikayet edeceğiz? Acıları unutmadık.

Oğul, oğul Koçgiri insanı arpa ve buğdaydan başka tahıl tanımaz. Çeltik nedir, bilmez. Koçgiri de çeltik yetişmez ki. Koçgiri Kürdü tanımadığı bir tahılı toplayacakta, pişirecekte, yiyecekte, zehirlenecek. Onlarca kişi birlikte aynı gece mi çeltik çaldılar? Çeltik tarlalarının bekçileri yok muydular? Bağlar, tarlalar bekçiler tarafından korunuyorlardı! Onlarca kişi nasıl oldu da aynı gün öldüler? Ben çeltiğin pirinç olduğunu yıllar sonra öğrendim.

Özü şu; bu insanlar kendilerine yapılanları, sürgünü kabul etmediler ve geri dönmek istediler. Devletin Kürdü sürme kararı veren makamı da onları topluca öldürme emri verdi. Gerçek bu. Mezarlarını dahi göremedik. Topluca çukurlara mı attılar, açıkta mı bıraktılar, ne yaptılar? Bilmiyoruz. Prusa'ya (Bursa) sürülenlerden sağ kalabilenlerden dönmeyenler, dönemeyenler oraya yerleştiler.

Bir başka gelişme; dedeleri Koçgirili olan ve tersane de asker denetiminde çalıştırılan torunlar Kuleli Askeri Lisesi ne alındılar. Orada okuyan çocuklarımız yüzbaşı olduklarında binbaşı ve daha üst rütbelere yükselebilmeleri için de önelere konulan mecburiyeti yerine getirmek zorundaydılar.

Mecburiyet; soyadını değiştirecek. Nüfus kütüğünü değiştirecek. Nüfus Koçgiri'den İstanbul'a, İzmir'e, Ankara'ya.....alınacak. Yani topraklar, kimliklerle olan resmi bütün bağlar koparılacak. İstenilenleri yerine getirenler askeriye de üst rütbelere yükselebildiler.

Allah ve Kürd; 1973 veya 74 dü. İstanbul Şişli ye gittik ki bilet alalım ve köye gideyim. Orada miting yapılıyordu. Karşılı bir tanıdık **"Ap temir gel dinle. Necmeddin Erbakan konuşacak. Bakalım ne diyecek?"** diyerek beni miting yerine doğru yöneltti. Erbakan konuştu, biz de dinledik. Konuşma bitince bana döndü ve **"Siz ne düşünüyorsunuz? Ne diyorsunuz?"** sorusunu yöneltti.

Beni gören kolaylıkla Kürd olduğumu anlar. Bıyıklarım, fizigim, yüz görünümüm. Erbakan'da Muhamedi olmadığını çok iyi anlamış ki soruları yöneltti.

Ben de kendisini tok bir sesle cevapladım. Sayın Erbakan sizin söyledikleriniz size mahsus. Allah katında ve islamda yeri olanlar için geçerli. Biz kürdlerin allahı yok. Biz allahsızız. Türkiye Cumhuriyeti'nin Allah'ı da Anıtkabirde yatıyor.

"Estegfurla. O ne biçim söz"

Kendisine, eğer biz kürdlerin de Allahı olsaydı, o kadar zulümü bize reva görmezdi. Sayın Erbakan siz, biz Kürd-Alevilerin yaşadıklarını yaşadınız mı?

"Siz nerelisiniz?"

Ben Koçgiri kürdüyüm, dedim. O anda orada bulunan yakınlarım ve diğer insanlar konuşmamıza tanıklırlar. Okmeydanı'ndaki, Hasköy deki kürdler halen **"Ap Temir Necmedin Erbakan'a böyle böyle söyledi."**derler.

Oğul bildiğin gibi ben okuma yazma bilmem. Bildiklerimi sözlerimle hepinize anlatma gereği duyuyorum. Yaşanılanları benim yakınlarım, torunlarım olarak bilmelisiniz. Nerede bir Koçgirili olsa arar bulur ve görüşürüm. Bağlarımız, yaşam damarlarımız kopmamalı.

Ben Koçgiri de yapılan sürgünün, zulmun, vahşetin, binlerin ölümlerinin tanığıyım. Yakınlarımız, insanlarımız öldürüldüler, sürgün yollarında kaybedildiler, zehirlendirildiler. Bilmelisiniz. Bizimle ilgili olarak karar verenleri, Kürd vurgununu yaptıranları, yapanları iyi tanimalısınız. Binlerce insanımızın hesabı sorulmalı. Suçlular, suçlarıyla birlikte açıklanmalı. Çocuklarımız bizim ibadet, inanç, milli düşmanlarımızı, katillerimizi gerçek kimlikleriyle, geçmişleriyle, eserleriyle tanimalılar. Yalanları değil, gerçekleri bilmeliler, öğrenmeliler.

Oğul bizlere yapılanları diğer halklara da anlatın. Giresun heyeti niye Koçgiri'ye geldi? Bize **"Topal Osman'ın Laz olması Lazları sorumlu kılmasın. Biz işlenen suçlara ortak değiliz."** dediler. Çizilen sınırlar için de zorla yönetilen diğer milletler, mahkum edildiklerini bilmeyenler de acınacak durumdalar. Türkçe konuşmaya mecbur edilen, devletin sınırlarını belirlediği, çizdiği müslümanlığa göre ibadet yapmaya zorlanan milletlerin çocukları birbirleriyle dost olmalılar, Kürdlerle dost olmalılar. Dost olmalılar, bu sisteme karşı durmalılar ki yalnızca kürdler darbe yemesinler. Onlar da darbelerle karşılaştıkça, öldürüldükçe, sürüldükçe sitemin özelliklerini öğrenmeye, bu sisteme karşı durmaya başlayacaklar. Mustafa Kemal ve arkadaşları yüzbinlerce insanımızı kırdılar, sürdüler, dönderdiler. Halen de yalan söylemeye, insanları kandırmaya devam ediyorlar.

Oğul, zorla Osmanlı Ordusu'na asker yapılan Koçgirililerin durumunu biliyor musun? O çöllere gönderilen insanlarımız açlıktan dolayı ne yapmışlar biliyor musun? Sağ kalan kürd, ölen kürdü yiyor. Ölen askeri yiyorki ölmesin, yaşayabilsin.

Riçik köyünden Derwêş, Yemen'de askerdi. Koçgiri bölgesinden Yemen'e götürülenleri tanıyordu. Konu oldumu da anılarını anlatıyor. O anlattıkça yakınları oraya asker olarak gönderilen ve geri dönemeyen kadınlarımız hıçkırarak ağlıyorlar, ağıt yakıyorlar. Osmanlı paşalarının bir marifeti de Yemen çöllerinde kürdü, paşaları oldukları imparatorluğu ayakta tutmak, genişletmek için öldürtmek ve ölüyü de sağ kalan kürde yedirmek. Osmanlının kumandanları Koçgirili yiğitleri çöllerde ölüme terk etmişler. Oğul, bu gün kim, kaç kişi gerçekleri biliyor?

Oğul 1921'de bize yapılanlara gelince; Biz kaçan Ermeni ve rumların bizlere bıraktıkları çocuklarını koruduk. Kaçarlarken çocukları Kilise deresine köprü'nün altına bırakmışlardı. Bıraktıkları yeri söylediler. O çocukları alıp, baktık. Daha sonra gelen yakınlar çocukları sağ salim aldılar.

1921'de ise Haydar Bey onlar karar alıyorlar. İnsanlarımızı kurtarmak için Orçıl bölgesinden Dêrsim'e doğru yola koyuluyorlar. Bu insanlarımızı Ovacığ'a bırakıp, dönecekler. Kar, kıyamet. Çeteler, müfrezeler ha bire saldırıyorlar. Orçıl bölgesindeki Şadi aşireti mensupları kapıları açıp da bu insanlara birer tas sıcak çorba dahi vermiyorlar. Açlıktan, soğuktan dolayı bitkinleşen insanlarımız adım atamaz duruma düşüyorlar. Çok sayıda insanımız bu gidiş ve dönüş güzergahında açlıktan, saldırılardan dolayı ölüyorlar.

Bunun için biz Koçgiri aşireti mensupları Orçıl bölgesindeki Şadi aşireti mensuplarına kızgınız. Aramız da kin, husumet vardır. Kendilerini her gördüğümde de, siz insan mısınız? Siz, bizlere bir tas sıcak çorba dahi vermediniz, derim. Şadi aşireti mensupları arasında Paşo gibi değerli savaşılarımız da varlardı.

Paşo, Xınis mezrasındandır. Kendisine Paşoy Xınisê denir. 5 mezra; Alibeg, Bozo, Xınis, Qırmo, Amadun. Kureşliler de Koçgirililere resmen tavr alıyorlar. Kureşlilerin hasları yani dede olanları, bayanlar Koçgirililere yardım ediyorlar. Biz Kureşlileri has ve ham diyerek ikiye ayırırız. Dedelerle, yani haslarla sorun yok. Hamlarla sorun yaşıyorlar. Şadiler, Kureştirler, Kureşliler, Şadidirler. Her ikisinin kökü birdir.

Koçgirililer 1921’de ki tavırlarından dolayı bunlara mesafelidirler. Kendilerine yüz vermeyiz. Kız alıp vermeyiz. Bizim kızlarımız bunlara kaçarlarsa da evlatlıktan red ederiz. Koçgiri aşiretini milli bir dava da yalnız bırakmak hafife alınacak, af edilecek bir durum değil. Koçgiri aşiretinden bunlara kocaya kaçan kızın ailesi de aşiretten dışlanır, ilişkiler kesilir. Bu ailelere yönelik tasvip edilmeyecek cümlelerde kullanılırdı.

Şadi-Koçgiri çekişmesinde Rifo’nun da payı büyük. Rifo iriyarı, korkusuz, babayiğit bir kürdü. Kendisine iyi sopalar yapardı. Sopsız dolaşmazdı. Kim ki Mistonun çetelerine, askerlerine yol göstermişse, onları tek tek kışın yakalar ve o soğukta, dondurucu hava da kilise deresine sokardı. Tümüyü ıslattıktan sonra da elindeki sopayla öldüresiye dövmeye başlardı. Kişiyi cezalandırır ve rahatlardı. Yol gösterip de bilinen kesinlikle Rifo’nun dayağını yemiştir. Rifo Koçgiri köyündendi, Koçgiri aşiretindendi. 1921 kırımının hem tanığı, hem de mağduruydu. İşlenen suçları bildiği için yol gösterenlere de öfkeliydi ve af etmiyordu. Cezalandırmadan rahat edemezdi. Rifo’nun Şadili yol gösterenleri dövmesi, Şadi aşireti mensuplarının hoşlarına gitmiyordu, rahatsız oluyorlardı. İki aşiret arasındaki gerilim sürekli sıcaklığını koruyordu.

Koçgirililer ve Şadi-Kureşliler arasında başlayan gerilim uzun süre devam etti. Komşu köylerin insanları, kız kaçma, kaçırılmayla gerçekleştirilen evlilikler, ağır sözler, aynı milletin evlatları arasındaki güvensizlik, sevgisizlik gençlerimizi rahatsız etti. Orçıl’da Boy beyi denilenlerde Şadi aşiretindendirler. İsmi türkleştirerek “boy beyi” demişler.

1938 kırımı sonrasıydı. Tarihini tam hatırlıyamıyorum. Yine bir hoşnutsuzluk oldu. İki aşiret arasındaki sorunlara, hoşnutsuzluğa, suçlamalara son vermek için ilk adımlar atıldı. Paşo’nun köyün de çevre köylerden gelecek insanları alabilecek diğerlerine göre daha büyük bir ev de toplandı. Bu toplantıdan geriye kalan, unutulmayan anı ise ilginçtir. Evin erkeği bizleri ağırlamak için Refahiye’den alış veriş yapmıştı. Siyah renk ufaltılmış, kurutulmuş bir avuç bitkiyi eşine veriyor ve “*Bunu da misafirlere sun.*” diyor.

Kadın ilk kez bu bitkiyi görüyor. Nasıl yenildiğini de bilmiyor. Kadıncağz “*40-50 kişi içerde oturuyor. Ben bu bir avuç bitkiyle nasıl bir yemek yapabilirim? Kim bunu yiyecek?*” diyor ve kendisine göre de bir çözüm buluyor. Bir yumak tereyağını, yumurtaları ve o bitkiyi karıştırarak pişirmişti ve masanın üstüne koydu. Erkeğin satın aldığı bitki çaymış. Kadın hayatında çay içmemişti. Yenir mi, içilir mi bilmiyordu. Pratik akıl, yumurtayla birlikte pişirmişti. Biz Koçgiri aşireti mensupları, Şadililere takılmak için bu anı hatırlatırız.

1970’lerde yetişen kuşaklar gerilimlere tümüyü son vermek istediler. 1968 kuşağı dedikleriniz her iki aşiret arasındaki gerginliği, küslüğü ortadan kaldırebildiler. Ama geçmiş unutulmuyor. Orçılıların bizi desteklememeleri, milli tavr almamaları Mustafa Kemal’in işini kolaylaştırdı. Koçgiri aşireti çok fazla can kaybetti.

İrfo’yla Paşoy Xınis’e arasındaki sorunu yakınları dahi bilmiyorlar. İrfo niye Paşo’ya düşman oldu? Niye onu öldürmek istedi? Bildiğim kadarıyla bilen yok. İrfo’da Koçgiri soykırımı sırasında çetelere, müfrezelere karşı savaşıms. Benim tahminim özel bir sorun yaşanmış.

Trebizonde’de bir olaydan sonra Paşo’yla, Topal Osman’ın arası açılmış. Paşo, T.Osman’ı sevmiyor ve tavr alıyor. Koçgiri’de yolları yeniden kesiyor. Bildiğim kadarıyla Paşo’da Osmanlı ordusu’nda subaymış. Aylık alıyormuş. Koçgiri harbinde osmanlı rütbelerini atıp, kürd milli tavr alıyor, kürdler için çarpışıyor. Topal Osman, Refahiye’de Paşo’nun varlığını duyunca geriye kaçmak istiyor. “*Ben onunla savaşmam*” diyor.

Oğul, Laz Topal Osman’ı da, Arnavud Nurettin Paşası’da Angora (Ankara) hükümeti ve bu hükümetin başı Mustafa Kemal tarafından görevlendirildiler, silahlandırıldılar ve memleketimize gönderildiler. Bunlar emirlerindeki çetelerle, müfrezelerle hangi memlekete bastılarsa çaldılar, çıptılar, kan döktüler, yakıp, yıktılar, viraneye çevirdiler.

Bunların televizyonlardaki yalanlarını dinledikçe elimde küfretmekten başka bir şey gelmiyor. Bu kadar mı yalan söylenir? Gerçekler bu kadar mı ters yüz edilir? Öldürme, gasp etme, yalan söyleme hüneri bunlara ait. Birinciliği kimse kapamaz.

Yaşlandım. Olur ki ben ölürüm ve göremem ama sizler bu davanın peşini bırakmayın. Koçgiri'yi çarpışarak değil, masa başında kaleşçe yendiler, mahvettiler. Hesabı sorulmalı. Bize karşı savaşma kararı verenler, savaş kurallarına da uymadılar. Esir alınanlarımıza, sivillerimize yapılanları insanlık, hukuk kabul etmez.

Biz özel günlerimiz, düğünlerimiz için Diyarbekir'e, Van'a gider sınırı aşar ve alış veriş yapardık. O bölgenin Kürdleriyle ilişkilerimiz çok iyiydi. Misafir edilir, ağırlandırdık. Paşalar bizleri karşı karşıya getirmek, birbirimize düşman yapmak için her yolu denediler, deniyorlar.

Oğul, insanlarımız bize yapılanları gizliyorlar, çocuklarına anlatmıyorlar. Anlatmaya korkuyorlar. Çocukların intikam almaya yöneleceklerinden eminler. Geçmiş tümüyle gizli tutuluyor. Bizler gizli tutukça da hesap sorulmayacak ve aha bu televizyonda konuşan yalan makinaları da yalan üretmeye devam edecekler.

Bu gün **"Koçgirililer Türkmendirler. Kürdlerin içinde kalarak kürdçe öğrenmişler, kürdleşmişler."** diyenler, bizi süren, kıran devletin paşalarının bölgemizdeki tellalları, elleri, ayaklarıdır.

Osmanlı ne yaptıysa bizi muhamedileştiremedi. Bu cümleleri kullananlarsa bizi özümüzden, köklerimizden koparıp türkleştirmek istiyorlar. Koçgirili, Kürd olduğu için sürüldü, soykırıma ugradı, işçi olarak dünyaya dağıtıldı. Benim çocuklarımızın Almanya'da ne işleri vardı? Kendi devletimiz olsaydı, toprağımız, madenlerimiz, fabrikalarımız bütün soyumuzu doyurmaya yeter de artardı. Alman devletine çalışmak zorunda mı kalırdık? Yok, yok. Evlat hasretimi çekerdim? Yok oğul, yok.

Kemah, Kemaliye, Ilıç beyleri var oldukça Misto'nun evlatları daha bize çok şeyler yaparlar, çok acılar çektirirler. Koçgiri daha çok zulümler görür. Bu beyler Angora'nın bölgedeki dilleri, elleri, kollarıdır. Bunlar memleketten kovulmalılar, çıkarılmalılar.

Koçgirililer Şerefhan'ın Şerefnamesini okusunlar. Köklerine doğru uzanacaklar. Türkmen olmadıklarını, öz be öz kürd olduklarını, dinsel olarak da kendilerine **"Rojki, rojhebin, şemşiti, roparast"** yani güneşe tapanlar dendiğini öğrenecekler.

Herkesin yolu, adeti, töresi kendisine. Biz Koçgirililer ne Muhamediyiz, ne arap Muhamed bizim peygamberimiz, ne de arap Ali Pirimizdir. Bizim kutsadığımız insanlarımız dualarımızda yer alıyorlar. Bizim değer verdiğimiz insanlar kürdüdürler. Pirlerimiz kürdüdürler. Bizden olmayan bize pir, rehber olamaz ve içimizde de yer alamaz. İnancımızdan, yolumuzdan olmayanlarla evlilik yapmayız. Anası bizden olmayan çocuk, biz de kabul görmez. Mısaib sahibi olamaz. Mısaiblik törenine sadece yolumuzdan olanlar katılabilirler. Her erkek çocuğumuz mısaib sahibi olmak zorundadır. Mecburidir, şarttır.

Kürd, arabı kutsallaştırmaz, araptan yardım istemez. Bizim Xızır'ımız var. Xızır her yerde hazırdır. Dara düştüğümüzde Şahi Merdan'dan-yiğitlerin şahından yardım isteriz. Dualarımız tümüyle kendi dilimizle yapılır. Binlerce yıldır bu böyledir. Yönümüzü Arabistan'a değil, Güneş'e döneriz. Bundan dolayı Roperest-Güneşi kutsayanlar olarak adlandırılırız. Azeriler, diğerleri bize « Alavi » derler. Yani ateş alevini kutsayanlar. Ocaklarımızdaki ateş söndürülmez.

İsmi türkçe Alevilik olan yol İslama dahil olsaydı, biz Muhamedi olsaydık niye ibadete başlamadan önce elimize alıp öpüp alınımıza dokundurduğumuz sazımız yasaklandı ? Niye sazlarımız kırıldı, yakıldı ? Niye ibadetimiz yasaklandı ? Farklıyızki yasaklanıyoruz.

Bizim için ölümlerimiz değerlidir. Ölümlerimiz için var olan adetlerimiz Muhamedi inancına sahip olanlarda yoktur. Tümüyle Türk ve Muhamedilerden farklı olduğumuz için bizi yok etme emirleri verildi, veriliyor.

Mustafa Kemal Aleviymiş de, ailesi Sivas'dan Selanik'e sürülmüşde ! Oğul bu devleti yönetenlerin en büyük özelliklerinden biri de sürekli yalan söyleme kabiliyetine sahip olmalarıdır. Çok rahat yalan söylüyorlar ve insanları hep yönetilmesi gereken sürüler yerine koyuyorlar. Kavallarının sesi hep yalan yayar. Bölgelere göre propağanda yapıyorlar. Kürd Aleviyi, roparasti Muhamedileştirmek türkleştirmek için dönemlere göre propağanda yapıyorlar. Sürekli yalan üretiyorlar.

Mustafa Kemal, Selanik dönmesi. İnanç olarak da yolumuzdan değil. Yüz hatları, şekliyle tam bir balkan insanı ve kesinlikle Kürd değil. Diyelimki Alevi ve Kürd ! Peki bizler, bizler için sürekli ölüm, sürgün emirleri veren bu kişiyi nasıl kabul edebiliriz, yüceltebiliriz ? Sürgünlerimizi, 1921'i, 1937-38'i nasıl unutabiliriz ?

Sadece bizi mi kırdı geçirdi. Müslümanlaşan kürdlere yaptıkları da ortada ! Ağrı'da, Muş'da, Van'da, Mardin'de, Bingöl'de, Hekari'de askerlik yapanlar tanık olduklarını anlattıklarında aynı zulmün oralarda da yapıldığını anlıyorsun, dayanamıyorsun, dinleyemiyorsun.

Erzincan'da, Koçgiri'de Muhamedileşmiş(sunni, şafii) kürdler de vardı. Bunlar Koçgiri kırımında Kürd milli tavrını aldılar. Bizlerle birlikte hareket ettiler. 1921 öncesi de aramızda hiç bir husumet yaşamazdık. Bu insanlarımız bazı nedenlerden dolayı Muhamedileşmiş olsalarda gelip bizim cemlerimizi-cıvatlarımızı izlerlerdi. Çok büyük haz da alırlardı.

Oğul, 1940'larda Refahiye yeniden inşaa edildi. Çok sayıda yabancıyı getirip merkeze yerleştirdiler. Bunların dükkanları vardı. Biz Kürdler alışverişe topluca ve silahlı olarak gitmek, topluca kışlık ihtiyaçlarımızı satın almak zorundaydık. Niye mi ? Çünkü bizler bu kişilerin saldırılarına maruz kalıyorduk. Yaralanmalar, öldürmeler oldu. En yakın alış veriş yapılacak yer de burasıydı. Buraya yerleştirilenlerle hep problem yaşadık.

Buraya yerleştirilenler ; « Kürdler geldiler » der ve bize satış yapmazlardı. Çok derin bir ayrımcılık vardı. Biz, gaz, şeker, tuz ihtiyacı için giderdik. Her esnafa da gidemezdik. Devlet, seçme adamları getirip yerleştirmişti. Bu seçme adamlar bizleri bizden tanıma gibi bir zahmete de katlanmıyorlardı. İyi komşu olma dertleri de yoktu. Devletin bakışıyla bize bakıyorlar, devletin diliyle bize yaklaşıyorlardı. Sürekli rahatsız ediyorlardı.

Refahiye ilk kürd meclisinin açıldığı yerdı. İlk kez Kürd bayrağı Bekolara çekilmişti. Devlet de buna göre yabancıları getirip merkeze yerleştirdi. Getirdiklerini de bize karşı saldırıya hazır hale getirdiler. Geçmiş de Muhamedi ve Alevi inancında kürd varken bu gün konuşulan dil de, millet de bizden çok farklı. Kürdlerin merkezi, merkez konaklama yeri olduğu gibi kürd olmayanlara verildi ve gittikçe tutucu, bağnaz hale getirildi. Oğul Mustafa Kemal ve adamları Koçgiri'ye, Dêrsim'e askeri seferler düzenlerlerken sürekli şu kelimeleri kullandılar ; « temsil/dönderme, asimile etme, tenkil/cezalandırma, te'dip/hizaya getirme, taqtil/öldürme, tehcir/göçertme, temdin/medenileştirme, tasfiye-yok etme, etkisizleştirme. »

Bu kelimelerin içlerini boş bırakmadılar. Bizleri kırdılar, sürdüler ve topraklarımıza da bize düşmanlaştırdıkları insanları getirip yerleştirdiler. Bizleri birbirimizle dövüştürmek, güçten düşürmek istediler. Başarılılarda. Bundan dolayı paramızla alış veriş yapamıyorduk, saldırılara maruz kalıp yaralanıyorduk, ölüyorduk. Sadece Refahiye merkez mi, Liç (Iliç), Quruçay (Kuruçay) ve diğer yerlerde aynı durumdalar.

Kürd hangi inançtan olursa olsun fark etmiyor. Bölge bölge yıllara göre yok etme programları hazırlayıp Kürdlere saldırdılar. Mustafa Kemal arkadaşlarıyla birlikte durmadı hep sürdü, kırdı. Katil, katiller benim yakınlarımda olsalar red etmem, açıklamam, yargılatmam, suçlarına göre cezalandırmam gerekir.

Oğul bizim inancımıza göre insan kutsaldır. Masum-ı paklara dokunulamaz. Misto ise bizim masum-ı paklarımızı, çocuklarımızı tekmeleten, anaların kucaklarından alıp yerlere fırlatan, kurda kuşa yediren bir paşadır.

Mustafa Kemal'in Koçgiri-Dêrsimlilere karşı fazladan bir husumeti yoktuysa insan evlatlık bile almış olsa kendi çocuğunu katil yapabilirdi mi? Hiç mi pilot yoktu da kendi kızına toprağımızı, insanlarımızı bombalattı, boğdurttu, öldürttü. Kızını özel olarak görevlendirmesi Dêrsim toprağına, insanına, kadınına olan kinini, düşmanlığını ıspatlamaya yetmiyormu? Yetiyor da tabi ki anlayabilene.

Misto'yu kadın hakları savunucusu yaptılar. Ya bizimkiler insan, kadın değil miydiler ? Sürgün yolunda, sürgün yerlerinde kadınlarımıza yapılanlar haksızlık değil miydi ? Koçgiri'de çetelerin, askerinin ortasında el atılan, tümüyle soyulan, sırtına binilen, vücudu acımasızca ellenilen, aç bırakılan, her türlü işkence yapılan, öldürülen, kadın değil miydi ? Hangi cinsiyetti ? Kadındı, Kürd kadınıydı ! O

Koçgiri kızı, gelini, kadını ki kendisini, onurunu korumak için Kızılırmaga atlamayı, boğulmayı tercih etti.

Oğul hangi kadın hakları ? Kadının hakları verildi mi, alındı mı ? Askerin botlarının bastığı toprakta hak, hukuk mu kalır ? Hikaye anlatıyorlar. Saflar, inanmaya ihtiyacı olanlarda, isteyenlerde inanıyorlar. İşyerlerinde mecburen duvarlara asılan İsmet İnönü, Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak posterleri bizleri kıranların, Koçgiri’de, Dêrsim’de kadınlarımızın onurlarıyla oynayanların, kadınlarımızı köleleştirenlerin, ibadetlerini yasaklayanların resimleri olarak anlatılmalı. »

Dedem Temir hastalandığında öleceğini anlamıştı ve hasta yatağında sürekli “*Beni evime götürün.*” demişti. Koçgiri’de gömülmek istiyordu. Ben Almanya’daydım. İstanbul’daki yakınlarım ise onu Ferikköy mezarlığına gömdüler. İsteğini yerine getirip de toprağına kavuşturmadılar.

Bu gün Pendik, Gölçük tersanelerinde çalıştırılanlar Haliç tersanesinden oralara gönderilen Koçgirililerdirler. Yakınlarımız şimdi bu tersanelerde çalışıyorlar. Amadun ise şimdi “Babaaslan” olarak isimlendirilmiş.

Koçgiri köyünün durumu ise içler acısı; 1980 cuntasından sonra bölgeye olduğu gibi Koçgiri köyüne de cami yapıldı. İmam tayin edildi. Köye cami kurulmasına karar verenler T.C.Ordusu’nun en üst düzey subayları. Yani devlet politikası gereği cami yapıldı. Köy de Müslüman-Muhamedî var mı? Yok. Peki bu T.C.Ordusu laik ise, bütün dinlere eşit yaklaşıyorsa, benim köyüme köylümün karşı çıkmasına rağmen nasıl cami kuruyor ve imam tayin ediyor? O orduyu Turgut Özal, Recep Tayyip Erdoğan yani Anavatan Partisi, Ak Parti kurmadı, yönlendirmede. Alevileri Ak Partiye doğru saldırtmak istiyorlar.

Müslümanlaştırma devlet politikası. Ak Parti ise göstermelik iktidar. Köy de 80 ev var. Yazları gurbette olanlar köye gidiyorlar. 120 haneye çıkıyor. Kışın 30-40 hane kalıyor. Köyün girişine büyük bir karakol kurulmuş. Teknik olarak donanımlı bir karakol. İnsan ısısına ayarlı termal kameralar, silahlar yerleştirilmiş. Köyü özleyip gelen insanımız çıkıp da köyün etrafında dolaşmıyorlar, kilise deresine inemiyorlar. İnsan ısısına yönelen makina otomatikman çalışıp, tarıyor.

Özel eğitilmiş sadece asker elbisesi içinde olanlara saldırmayan 20 tane köpek karakolda bekletiliyor, besleniyor. 1 tanesi kaçmıştı. Ta Ankara’dan yardım istedilerki yakalayabilsinler.

Köyün tepesine de “**Ne mutlu Türküm**” yazısı yerleştirilmiş. Koçgiri köyüne ayak basan tam bir işgal durumuyla karşılaşıyor. Askeri karakol, giriş çıkış kontrolleri, sorgulamalar, cami, imam. Köye giriş, çıkış kontrol altında. “**Kime, niye, kaç günlüğüne, kaç kişisiniz, ne yapacaksınız?**” sorular bitmiyor. Köy de kimse caminin kapısını açmıyor. İmam maaşını alıp oturuyor. “**Emekli olsam da gitmem, burada kalırım. Çok rahat bir yer.**” diyor. Gerni köyünde Siso isminde bir zurnacı vardı. Siso bütün çevre tarafından tanınır, bilinir ve ben de kendisini çok severim. Yol da birileriyle karşılaşıyor. Kendisini zurnacı olarak düğüne davet ediyorlar. Düğün var dendiğinde Siso’nun aklı başında giderdi. 3 gün gün, üç gece zurna çalıyor. Düğün bitiyor. Damadın yakınları; “*Siso sen buralarda ne arıyordun. Biz Gerniye gelip seni alacaktık.*” sorusunu soruyorlar.

Siso’nun annesi ölmüş. Diğer köylere hoca aramak için yola koyulmuş. Düğüne davet edildiğinde annesinin öldüğünü de unutuyor. Düğün sahipleri soru sorunca, “*Ula....annem öldü. Ben hoca bulmak için yola çıkmıştım. Karşılaştık. Cenazeyi de unuttum.*” diyor. Siso, Binali Salmandan bile daha iyi zurna çalardı. Köye gittim sordum, göremedim. Siso’da ölmüştü. İnsanlarımız Siso’yu zurnaya olan tutkusuyla anıyorlar.

Biz de her şey bir tuhaf olmaya, değişmeye başladı. Hacıнын, hocanın izi bile yok. Gelen hoca sadece yasin suresini okur. Kimse bir şey de anlamaz. Ölü yakınları ağıtlarını yakarlar. Yasin suresi osmanlı baskılarının işaretidir. Mecburen kabul edilmiş. Osmanlı yasini okutmayı başardı, cumhuriyet ise cami yapmayı! Bu gün Koçgiri köyün de cami var!

Kürd-Kürdistan bayrağı Beko’lar köyünde göge çekiliyor. Bu köyden geçince değişim de görülüyor. Geçmiş de evler yanyana yapılırdı. Şimdi herkes mülkünün içine yapıyor ve araya 100 - 150 metre mesafe konuyor. Bu durum içimi burktu. Koçgiri köyünde de aynı yapılmaya başlandı.

Bana göre Erzincan’da gerçek Erzincanlı kalmamış. Bayburtlu, Gümüşhaneli, Trabzonlu gelip yerleşmiş. İnsan tipleri, görünümler değişmiş. Bölge insanın da sadece yaşlılarda sakal olurdu. Erkek ve kadınlarda başlar da farklı bağlanırdı. Şimdi genci yaşlısı sakallı, başı takkeli, çarşafli kişilerle karşılaşıyorsun.

Bu durum ilçe merkezleri, Refahiye için de geçerli. Bazı erzincanlılar da Trebizonde’ye gitmişler. Avrupa’dan Erzincan’a gidenler Trebizonde havalanı yoluyla gidiyorlar. Daha rahat oluyor. Yakınlar gidip yolcuları havaalanında karşılıyorlar.

Erzincan dinci, ırkçı, yoz bir şehir haline getirilmiş. Erzincanlı merkezdeki Kürd de korkusunda **“Ben Aleviyim”** diyor. Kürdüm diyemiyor. Alevilik senin inancın. Ya milletin? Köylerde de asker, karakollar var. İnsanlar rahatlıkla köylerine gidemiyorlar. Erzincan da il ve ilçe merkezlerinde çok sayıda yabancı yer almaya başlamış. Bu hayra yorulacak bir gelişme, durum değil!

İsmet İnönü'nün « Şark Seyahati Raporu-1935 »nu okuyunca bu günkü gelişmeyi çok iyi anladım. Programlı bir yerleşme, yerleştirme. Kürdleri ise hep kaçırma, uzaklaştırma.

İnönü diyorki « **Kürdistan'ın sınırı Ankara'ya dayanacak.** » Dayanmasını engellemek için de ortamı hazırlayıp, Sivas'ın, Erzincan'ın kürdünü göçe mecbur ediyor, zorluyor. Kürd olmayanı yerleştirmeye başlıyor. Yerleşmeye teşvik ediyor.

İnönü raporunda ne diyor ?

« • **Kürtlerin şehirlere yerleşmesi engellenmelidir.**

• **Kürtlerin etkisini azaltmak için Karadenizden buraya muhacirler getirilmelidir. Örneğin Van'a yerleştirilen Karadenizli Türklerden söz ederek onların memnun edilmelerinin sağlanmasını ister. Böylece diğer muhacirlerin Kürt bölgelerine gelmeleri kolaylaştırılmalıdır.**

• **Türk ve Kürt şehirleri olarak ayırdığı mıntıklar ayrı şekillerde hizmet almalıdır.**

• **Boşaltılmış olan Ermeni köylerine Kürtlerin yerleşmesi engellenmelidir. »**

Diğer şehirlerden Erzincan'a köy koruyucularını getirmişler. Fırat'ın öbür tarafına yerleştirmişler. Bunlar Mardinli, Diyarbakırlı, Urfalı kürdlerden oluşmaktalar.

Köy koruyucularını Ulalar köyün de de halkın içine yerleştirmişler. O koruyucular devlete hizmet sunmaya devam ediyorlar. Yerli Kürd bu duruma tepkili ve rahatsız. Konuştu mu şiddetle karşılaşıyor.

Çanakkaleli adam daha sonra bizim köye kadar gelip dedemleri ziyaret ediyor ve kalıyor. Adam merak etmiş.

« **Yerlerine vardılar mı ? Sağlarmı ? »**

Benim babam İzmir Menemen'de askerlik yapmış. Çarşı iznine çıktığında arkadaşlarıyla birlikte bir kahveye gidiyor. Köşe de nargile içen bir adam babamı görüyor ve gözünü alamıyor. 15-20 dakika baktıktan sonra kalkıp babamlara doğru yürüyor ve oturmak için müsade istiyor. **“Nerelisin?”** diyor. Babam kendisine **“Koçgiriliyim”** diyince ağlamaya başlıyor ve **“Kalk birlikte gideceğiz.”** diyerek omuzuna dokunuyor.

Gidip babamın subayıyla görüşüyor. Subaya, **“Bu benim akrabam. Kendisine ev izni vereceksiniz ve gelip yanımda kalacak”** cümleleriyle istemini açıklıyor. İşlemleri yaptırdıktan sonra babam iki kez kendisinin evine gidiyor. O Koçgirili orada yerli dul ve zengin bir bayanla evlenmiş. Babam üçüncü kez gidişin de O bayan babama **“Bir daha gelme. Öyle biri yok.”** diyor. Adam ise babama **“Ben senin akrabamım. Amcan sayılırım.”** demiş.

Babam bize, **“O Koçgirili nasıl, neden dolayı oradaydı? Konuşamadık ama ben onun da Koçgiri'den oraya sürgün edilenlerden biri olduğuna emin oldum. Kadın bizim görüşmemizi, konuşmamızı, o akrabamızın geçmişiyile, yakınlarıyla ilişki kurmasını istemedi. Görüşmemizi engelledi. İstemediği için ben de bir daha evlerine gidemedim.”** dedi.

Dedem Koçgiri-Dêrsim der ağlardı. Anam ise şimdi dağlardaki gençlerimizi televizyonlarda gösterilen yaralıları, ölüleri görünce, izleyince ağlıyor. Kürdün gözyaşı biteceğe benzemiyor. Dedem haber saatlerinde sandalyesini çeker salonun ortasına oturur ve dinlemeye başlardı. Misto ile ilgili cümleler geçmeye başlayınca da **“Bıktım bu yalanlardan.”** diyerek küfretmeye başlardı. **“Kapatın**

şunu” diyerek sesini yükseltirdi.

Dedem Mistoyu ele geçirse, tek başına onu kürd milletine yönelik işlediği suçlardan dolayı cezalandıracak güce, öfkeye sahipti. Biz küçükken bu tepkisi dikkatimizi çekerti. Niye küfrediyor ki? Sorusunu kendimize sorardık. O da konuşmazdı.

Ben kendim büyüdüğüm Okmeydanın da Estanbol’a sürülenlerden 40-50 kişiyi tanıdım. Bu insanlar korkudan dolayı kendilerini ifade edemiyorlar ama hepsi de Koçgiri’liyidiler. Bu devleti yönetenler büyükbabayı, babayı ve oğulu o tersane de tutup kendisi için çalıştırıyor. Halen çalışıyorlar.

Biz sürgün edilen dedelerin, ninelerin torunlarına gelince; Prusa’ya (Bursa) sürgün edilenlerden bir ailenin oğlu ilimler akademisini okudu. Rızgari hareketini kuran ve yargılananlardan biri.

Biz Haliç’de mecburi çalışmaya tabi tutulan dedelerin torunları ise Dev-Sol, Dev-Yol, MLSPB, Partizan adlı türk sol hareketlerinde yer aldık. Özelliklerimiz; son derece atik, gözü kara, korkusuz, adalet arayıcıları, öfkeli, tepkili gençlerdik. Çok yürekten, inanarak, bütün benliğimizle katılarak türk sol hareketleri içinde yer aldık.

Dedem bizi izlerdi. Bana, “ *Oğul, oğul diğer milletlerin çocuklarıyla birlikte örgütlenin. Biz zaten belliyiz. Lazı, Çerkezi, Gürcüsü, Arabı, Arnavutu, Boşnağı da bu devleti tanısın. Zaten bizler sürüle, sürüle, kırıla kırıla mahvedildik. Bari yalnız kalmayalım. Birlikde bu zalim sisteme karşı duralım. Siz lazı çerkezi, türkü öldürürseniz onların aileleri bizlere düşman olacaklar. O milletlerin çocuklarıyla birlikte hareket edin. Bu devlet o çocukları da öldürür. Aileler ise bu devlete düşman olurlar, bize değil.*”

1968 kuşağından itibaren türk sol hareketlerinde yer aldığımız için sürekli ev, sokak infazlarıyla öldürülmeye, yarılanmaya, zindanlarda yatmaya, ölüm oruçlarında eritmeye, yeni sürgünlerde yaşamaya başladık. Yakınım olan Paşa Güven korkusuz, gözüpük bir Koçgiriliydi. Öldürüldü. Kendisi konuşamadığı için peşisıra bir yığın iftira yapıldı.

Biz sürülenlerin çocukları, torunları sürgün edildiğimiz yerlerde sorunlar, sıkıntılar içinde büyüdük, şekillendik. Ben kendi yaşadıklarımın bahsedeyim. Okmeydanı Örnektepe’de oturuyorduk. Çocuğuz. Yolumuz kesiliyor. O bölge de oturanların çok büyük bölümü Karadenizlidirler ve müslümanlaştırılmışlar. Çoğu kendi aralarında kendi anadillerini konuşurlardı. Tabi ki Ermenisi, Rumu, Lazı. Kendilerini gizlerlerdi. Biz hepsinin, onların Laz olduklarını sanırdık. Tabi ki konuştukları dilleri de anlamazdık. Rumu, Ermenisi de lazmiş görünümü sunardı. Bunların çoğu 1945 lerden sonra islamin şartlarını benimsemek ve ona göre yaşamak zorunda kalmışlardı. İstekle yapılan bir tercih, seçenek değildi. Onlarda kendilerini gizliyorlardı. Sistem insanları maskeli hale getiriyor.

Karadenizliler bizim Kürd olduğumuzu biliyorlardı. Muhamedi olmadığımızı da fark etmişlerdi. Farklı olduğumuz apaçık belliydi. Biz kendimizi gizlemiyorduk. Çocuğuz, okula gidiyoruz, birden yolumuz kesiliyor. Aynı sırada oturduğun, birlikte oynadığın çocuk yolunu kesip, sana dikleniyor. Tek başına değil, 4-5 kişi birden geliyor.

“Müslüman mısın, gavur musun?”

Ben kendi mahalleimde bu sorulara cevap vermedim. Hep kavga ettim. Dövdüm, dövüldüm. Yolumu kesenleri tek tek yakaladığımda da döver ve yolumu kesme nedeninin öğrenmeye çalışırdım, Yakaladığımı da konuştururdum. Yakaladığım isim vermeye başlardı.

“Falan kişi bana para, şeker verdi ve sana bu soruyu sormamı istedi.”

Bu aileler, çocuklar belki de daha yeni Pontos’dan, Lazistan’dan gelmişlerdi. Kendileri de bizim gibi yabancıydılar ve bu gece konu semtinde yaşama tutunmaya çalışıyorlardı. Bizim büyüklerimiz yıllar önce oraya yerleşmiş, yerleştirilmiş olmalarına rağmen Pontos’dan, Lazistan’dan gelenler bizi yabancı olarak görüyorlardı. Doğru Stanbol’un yerlisi değil, yabancıydık. Ama onlardan yıllar önce oralarda oturmaya başlamıştık.

Benim yaşadıklarım sadece Okmeydanı Örnektepe ile sınırlı değildi. Fizigimizden kürdlüğümüz açıkça belliydi. Komşu ailelerin çocuklarıyla diğer semtlere gittiğimizde de yolumuz kesilirdi. O semtlerde de aynı sözleri duyuyorduk.

“Müslüman mısın, gavur musun?”

Ben bunun bir devlet politikası olduğunu, farklı olanı sürekli rahatsız ederek kendisini gizlemeye, yalan söylemeye, taklitçi olmaya, süreç içinde de devletin dilini, dinini benimsemeye doğru iteklediklerini yıllar sonra anladım. Farklı mısın? Hep rahatsız edilirsın, bıktırılırsın, dönmeye zorlanırsın!

Para karşılığı ya da kışkırtma sonucu bana bu soruyu soran çocuklar, diğer sokaklarda da aynı sorularla karşılaştığımı görünce beni korumaya çalışıyorlardı.

“Ne olursun kızma. Şöyle şöyle konuş.” diyerek, ne demem gerektiğini bana öğretmeye çalışıyorlardı. Bu arkadaşlarımın hepsi sağlar. Geçmişe tanıklık yapabilecek durumdalar.

“Gavur musun, müslüman mısın?”

Ben ise yaşıtılarımın bana öğrettikleri şekilde cevap verirdim ve elhamdülillah Müslüman im derdim. Bu cevap da yetmiyordu.

“Ne zamandan beri?”

Galubeladan beri.

“Müslümanlığın şartları nelerdir?”

Sorular peş peşe gelirdi. Ben “galubela”nın ne anlama geldiğini de bilmezdim ve halen de bilmiyorum. Stenbol’un kenar semtinde böyle bir çocukluk geçirdim. Bizi hep eğmeye, bükmeye çalıştılar. Dimdik yükselmemizi, boy vermemizi engellemek için herşeyi yaptılar.

Bize vurulan aşılar da farklıydı. O aşılar derimizde çok geniş izler bırakırlardı. Bizler asker olduğumuz da, vücudumuzu kontrol edenler ilk kontrollardan itibaren bu geniş izlerden dolayı kimliğimizi anlarılardı. Ona göre muameleye tabi tutulurduk.

Devleti yönetenler ne yaptıklarını biliyorlardı da biz farkında değildik. Büyüdük ve tepkilerimizle, özlemlerimizle türk sol hareketlerinde nefer olduk. O sol hareketlerde bizi tümüyle bütün kimliklerimize yabancılaştırdılar. Ben şimdi kendi dilimi konuşamıyorum. Büyük bir yabancılaşma yaşadık.

Kürdü zalimin çizmelerinin altında çıkarıp alma, Kürdistan’da devrim yapma yerine, Türkiye’de devrim yapmayı hedefledik. Yaş altmışı geçtikten sonra bir çok şeyi fark edebildim. Dedemin tepkilerini şimdi çok iyi anlıyorum.”

Askeri imparatorluk ve askeri cumhuriyetin yöneticilerinin sürekli seferler düzenledikleri Koçgiri bölgesi ve aralıksız hırpaladıkları Koçgiri aşireti mensuplarının geçmişine göz atmak gerekiyor. Koçgiri Aşiretinin Erzincan-Gercanis (Refahiye) ilçesinde yerleştiği ve adını vermiş olduğu Koçgiri köyü 1516 dan itibaren 454 yıllık süreç de bu adı taşır. 1970 de Gümüşakar bucağı olarak T.C. idari yapısına yerleştirilir.

Koçgiri aşireti ve Koçgiri’de kronoloji ye gelince, 1776’dan 1921’e kadar olan süreç için de tespit edebildiğim bilgiler;

Koçgiri’de kronoloji

1776; Karahisar-ı Şarki sancağında Tamzara mukataası dahilindeki Karagöl, Köseadağı, Kızıldağ yaylaklarında yaylananlardan ev başına bir okka yağ ve bir kuruş yaylak resmi alınması şuruttan iken bazı köyler yaylaklarını eda etmediklerinden kanun üzere alınması

1830; Şarkı Karahisar, Sivas sancaklarında ve Meadin-i Hümayun’a merbut Kemah ile diğer iki kaza arasında sakin Koçgiri Kürdlerinin yağma ve sirkatleri (hırsızlık) hakkında tedbir ittihazına dair.

Koçgiri Kürdlerinin şekavet (haydutluk, yol kesicilik) ve tecavüzlerine dair Sivas Mütesellimi Seyyid İbrahim Said mühriyle Trabzon Valisi Osman Paşa’ya.

Koçgirili Kürd eşkiyasının tecavüzat-ı vakialarının esbab-ı indifai istihsal olduğuna dair Sivas Mütesellimi Kapıcıbaşı Seyyid Ağa’dan Sadaret’e.a.g.y.tt

1848; Dêrsim havalisinde Mazgird kazasıyla Kuzucan(kaxican-kozican) nahiyesi ve Koçgiri Aşireti kürdlerinden şekavet ile meluf olanların (haydutluğu alışkanlık haline getirmiş olanların) aileleriyle Rumeli (yönüne) canibine

defleri(savrulmaları, itilmeleri) haklarında istilamı havi tastir buyrulan tahrirat-ı samiyeye cevaben Anadolu Ordusu hümayunu müşiri hazretlerinin varid olan tahriratı üzerine Meclis-i Vala'dan yazılan mazbatanın arzını şamil tezkire-i samiye.

Koçgiri Aşireti'nden olup, aşiretiyle birlikte Karahisar-ı Şarki'ye iltihak eden Kapımahmudlu Mustafa Ağa'ya şimdilik idari bakımdan bir müdahale olmamasına dair Trabzon ve Sivas valiliklerine (tezkere) şukka.

1850; Koçgiri aşireti ile meskun Akşehirâbâd ve Yakacık kazlarındaki Çeneb Bölgesi'ne yapılan müdâhalenin men'i talebine ve teferruatına dair Trabzon Valisi'ne yazı.

Koçgiri aşireti ileri gelenlerinden Başo Bey oğlu Deyab ile Sivas ahalisi arasında vukua gelen münazaa konusunda mahzar ve kadı sicili sureti.

Aşiretler arasındaki anlaşmazlığın giderilmesi hakkında Koçgiri meclis azalarının yazdıkları mazbata.

1851; Karahisar-ı Şarki'ye tabi Çit nahiyesi'ne müdür tayini.

Koçgiri ve Kuzucan (Kaxican-Kozican) kazaları nainliğinin Kürdistan kadısı tarafından idare edilmesi.

1852; Uygunsuz hareketlerde bulunan Koçgiri Aşireti'nin ıslah (düzeltmesi) edilmesi.

1853; Sivas havalisindeki Koçgiri Aşireti eşkiyasının te'dib (başkalarına ders olacak şekil de cezalandırma-terbiye etme) ve terbiyesi için gereğinin yapılması.

Kaza müdürlüğüne yerliden birinin tayin edilmesi isteğinin tahkiki.

Koçgiri Aşireti'nin ıslahıyla (yola getirme anlamında) meşgul olduğundan eyalet işlerinin görülmesi için bir kaymakam tayini.

Koçgiri Aşireti'nin ıslahatı ve nüfus sayımı için memur ve muhtar tayini.

Koçgiri Aşireti'nin bazı kaza ahalilerine yaptığı zulmün önlenmesi için Sivas'a ilhak (katma-karıştırma) olunarak başlarına müdür tayin edilmesi.

Sivas'da kaza ahalilerine zulüm eden Koçgiri Aşireti'nin tedibi (terbiye edilmesi) için gönderilen askerlerin kış nedeniyle Sivas'a celblerinin (getirilmelerinin) sakıncalı olduğu.

Koçgiri Aşireti'nin tedib ve terbiyesi hakkında Anadolu ordusu müşirinden gelen tahriratın(resmi mektubun) gönderildiği.

Koçgiri Aşireti'nin tedibi ve ıslahı için gönderilecek zabtiyelerin(jandarmaların) masraflarının tesviyesi.

Koçgiri kazasında bulunan eşkiyanın defedilmesi.

Koçgiri aşiretinin yaptığı uygunsuzluklara binaen tedibi.

Koçgiri Aşiretinin bir kısmının inzibat altına alındığı gibi Kuzican(Kaxican) kazası taraflarında olanların da taahüde rabtıyla aşiretin tamamının inkiyat ve inzibata alınması.

Sivas eyaletinde bulunan Koçgiri Aşireti'nin ne suretle ıslah ve temin kılındığı beyanın havi malmüdüründen gelen tahriratın padişaha arz edildiğinden takdir ve memnuniyet ifade ettiği.

Koçgiri aşiretinden olan bakayanın tahsili için gerekli defterin tanzim edilip gönderilmesi ve sandık emininin Sivas'a izanıyla sözkonusu bakayanın süratle tahsil edilmesi.

Koçgiri Aşireti nin islah ve temini dolayısıyla Sivas valisi Hamdi Paşa ya tebrik.

Koçgiri Aşireti'nin tefrik ve islahından dolayı takdim edilen evrakın göndrildiği.a.g.y.tt

Koçgiri Aşireti'nin itaat altına alındığı.

Sivas eyaletinde Koçgiri Aşireti'nin islah olunduğu.

1854; Koçgiri aşireti'nin yapmış oldukları eşkiyalıklarının önlenmesi için alınan tedbirler.

Adı geçen aşiret mensuplarının buldukları yerlerden idaresiyle vergilerinin dahi aynı mahalelerden tahsili

1855; Dêrsim sancağı idaresinde bulunan Koçgiri Aşireti'nden olup Sivas'da bulunan fırkanın Dêrsim'e ilhakıyla..

1856; Koçgiri kazası Aşireti'nin itaat altına alınması ve emval-i miriyenin tahsili için gayret gösterileceği.

Dêrsim'deki Koçgiri Aşireti eşkiyasının tenkili (uzaklaştırma, örnek olacak ceza verme) için alınacak tedbirlerin bildirilmesi.

Dêrsim ve bağlı kazaların aşarının (üründen alınan vergi) ihale veya emanet usulü ile tahsili.

Dêrsim sancağı kaymakamlığındaki Kuruçay ve Koçgiri kazalarındaki piyade neferlerinin maaş ve tayinat miktarını mübeyyin defter.

1857; Sivas'da Koçgiri aşiretinin itaat(kontrol) altına alınması.

Sivas ilinde asayiş bozan ve isyan halinde bulunan Koçgiri Aşiretini tedib (örnek olacak cezalandırma) için üzerlerine Anadolu Ordusu'ndan asker sevki.

Koçgiri Aşireti'nin islahatından dolayı gelen evrakın takdimi.

Kuruçay, Kemah, Gercanis, Divriği, Çemişgezeg ve Eğin kazaları ahalisine zarar veren Dêrsim ve Koçgiri Kürd eşkiyasına mani olunması.

Dêrsim sancağındaki Koçgiri Aşireti eşkiyasının zulüm ve taşkınlıklarının izalesine çalışılacağı.

İsyandan vazgeçip itaat eden Koçgiri Aşireti'ne tayin kılınan zabitan(poils, jandarma) ve rüesaya (reis-başkan) verilen talimat.

Dêrsim sancağına bağlı Kemah, Gercanis, Kuruçay, Koçgiri, Çarsancak, Ovacık ve Mazgird kazalarındaki tüm memurların maaşları ile müteferrik masrafların miktarını mübeyyin defter. (2 ek)

Sivas havalisinde bulunan Koçgiri Aşireti'nin yaptığı ziyankarlıkların(zarar) sona erdirilerek bu aşiretin reisi Rûbab-Rêbab'ın Rusçuk'a sürülmesi.

Koçgiri Aşireti reisi şaki Rûbab'ın muhakemesinden sonra Rusçuk'a sürgüne ve aşiretinden alınacak askerlerin Dersaadet'e (Konstantinopl) gönderilmesi.

Koçgiri Aşireti'nin on yıllık vergi kaçaklarının tahsil edileceği.

Koçgiri Aşireti aşkıyasının zulüm ve tasallütundan (rahatsız edilmeden) kurtarılmalarını istida eden Sivas ahalisinin istekleri.

Koçgiri Aşireti eşkıyasının ıslahı dolayısıyla gönderilen teşekkürü havi yazıya cevaben İsmail Paşa tarafından gönderilen tahrirat ile diğer evrakların irsali.

Edirne'de ikamete memur Zeriki Beylerinden Said Bey'e maaş tahsisi.

1858; Koçgiri Aşireti'nin Sivas'a bağlı bir kaymakamlık haline getirilmesi sebebiyle dahil edilecek kazalarının nüfus ve vergilerinin tesbiti, bakayanın tahsili. Koçgiri Aşireti'nden olup yakalanan eşkıyanın cezalandırılması.

Koçgiri aşireti reisinin Rusçuk'a sürülmesi, diğer eşkıyanın da yakalanması ve aşiret bakayasının tahsil olunması.

Koçgiri kazasının varidat-ı öşrü (gelir vergisi) ile ağnam rüsumunun (küçükbaş hayvan vergisinin) talibine ihalesine dair.

Koçgiri Aşireti'nin Dêrsim ve Karahisar-ı Şarki'den ayrılarak ayrı bir kaymakamlık şeklinde Sivas'a ilhakı. Meclis azalarının seçimi. Buraya tayin edilecek memurların maaşlarının tesviyesi. Müterakim bakayalarının tahsili. Sivas Meclis-i Kebiri Azası Abdi Efendi'nin Koçgiri Aşireti'ne kaymakam olarak tayinliği.

1) Sivas'ta yeniden teşkiline izin verilen Koçgiri Kaymakamlığı'na ilhak olunan kazalardan asayişin temin edildiği.

2) Zeylli (ek) bir kanunname gönderilmesi talebi.

Koçgiri aşiretinin ıslahı (yoluna koyma), Abdi Efendi'nin kaymakam tayini ve bazı kişilerin tedibi.

1859; Koçgiri Aşireti kaymakamlığı hususu ve Sivas vilayetine tahrirat tastiri.

Kuruçay kazasının Koçgiri Kaymakamlığı'na ilhakıyla Mustafa Ağa'nın müdür tayin edilmesi.

Koçgiri kazası Dêrsim'den ayrılarak Sivas'a bağlandığı için Gercanis'in

1860; Anadolu Ordusu Hazinesi'nin Koçgiri Aşiret ahalisi zimmetinde olan alacaklarını tahsili.

Aşiretleri tahrik ettiği iddiasıyla Sivas'a getirilip muhakeme edilen meşhur eşkiyadan Koçgiri'ye tabi Çit kazasından Kapumahmutlu Kasım'ın suçu sabit olmadığından gerekli tenbihatın yapıla mahalline iadesi.

Mültezim'den Kemahlı Mehmed Receb Ağa'nın, Koçgiri Kazası Varidat-ı Öşriyyesi'ni (gelir vergisini) tahsiline Aşiret Boybeyleri tarafından vukubulan müdahalenin men'i.

Koçgiri sancağı Âşâr bedelinden bazı mühim işlere karşılık olmak üzere Maliye Hazinesi'ne gönderilmesi emr olunan meblağın küsur kalanından acilen tahsil ve irsali.

1861; Koçgiri Kaymakamlığı tevcihinden (oluşturulmasından) dolayı teşekkür.

Müteveffa(ölü) eşkiya (Rûbab-Rêbab'ın Pederviranı karyesinde kızlarına

Sivas ve Dêrsim'deki Koçgiri Aşireti'nin öşür vergileri konusunda çıkan anlaşmazlığın giderilmesi.

Koçgiri sancağı öşür vergisinin tahsili ve irsali.

Geçen seneye ait Gümüşhane ve Koçgiri sancakları öşür vergisinin (üründen alınan vergi) hazineye gönderilmesi.

1) Koçgiri sancağı Kürd aşiretlerinin devletin varidatını(gelirini) toplamasına mani olmaları ve yolculara verdikleri zararın önlenmesi.

2) Koçgiri kaymakamlığı Sivas eyaletine bağlı olduğundan, kaymakamın herhangi bir meseleyi Sivas Mutasarrıflığı'na haber vermesi.

Koçgiri aşiretinden olup Dersaadet'e (Konstantinopl-Estanbol) vazı kürek (kürek cezasına çarptırılanlardan) alanlardan tahliyesi istenenlerin cezalarını tamamlamadan serbest bırakılmalarının uygun olmadığı.

Habeş kazasında gizlenen nüfusun ortaya çıkarılmasına engel olan Hristiyan ahalinin müdahalesinin men'i.

Koçgiri sancağında Hebeş kazasında ortaya çıkarılan gizli cemiyet kurucularının ifadelerinin irsali ve muhakeme edilmeleri.

1862; Sivas ile beraber Koçgiri ve Dêrsim sancakları ürün vergisinin Galata bankerlerinden borçlarının mabaliğe karşılık havale verilen akçenin tesviye edilebilmeleri için bu livaların mahalli mültezimlerinin bakaya alacaklarının tahsili.

Galata bankerlerinden alınan meblağa karşılık olarak Sivas, Koçgiri, Dêrsim Sancakları ürün vergisinin tahsili.

Koçgiri'deki eşkiyanın defi için kapıserdarı ile süvari istihdam edilmesinin gerekli olup olmadığının tahkik edilerek bildirilmesi.

Arazi hakkındaki usulün ne şeklide uygulandığına dair Koçgiri Meclisi'nden gelen mazbatanın gönderilmesi.

Koçgiri Kaymakamlığı'nın merkezi olan Zara kasabasında bir pazar kurulması hakkında Koçgiri Meclisi'nden gelen mazbatanın gönderildiği.

1863; Sivas ve Dêrsim'deki Koçgiri Aşireti'nin öşür vergileri (üründen alınan vergi) konusunda çıkan anlaşmazlığın giderilmesi.

1865; Zeriki Memlehası (tuzla) mahsulatından elde edilen paranın bir kısmının nizamiye maaşlarına geri kalanın da Rusumat Emaneti'ne teslimi.

1866; Koçgiri sancağıyla sair mahallelerden terk ve teberru(bağış) olunan kaimeye (buyruk) dair.

Sivas eyaleti dahilinde Koçgiri sancağı kazalarının varidat-ı öşriesine(gelir vergisine) dair.

Koçgiri sancağına tabi Karabel kazasında bulunan Hamu (Hami) memlehasına (tuzla) dair.

Cibal ıslahatı (dağların iyileştirilmesi-ıslahı) için Ali Arslan Paşa maiyyetinde Sivas'a gelmiş olan askerinin masraflarının karşılanması.

Arslan Paşa'nın maiyyetiyle birlikde Sivas'a gelen askerler için tayin bedeli olarak Koçgiri emvalinden ellibin kuruş verilmesi.

1874; Sivas-Erzincan telgraf hattının Koçgiri kazasının merkezi olan Zara kasabasına bağlanıp oraya bir makina konulması.

1878; Kanun-ı Esasinin (anayasanın) ilanı nedeniyle Koçgiri kazası idare meclisinin teşekkür mazbatası.

1884; Sivas'da Koçgiri Aşireti'nin isimleri ve eşkali (şekil-biçimleri) ve evsafıyla (nitelikleriyle) yaşları beyan olunan yabancı reayanın (halkın) mürettep cizyelerine (sıralanmış vergi) ait nüfus tahrir(kayıt) defteridir.a.g.y.tt

1889; Koçgiri kazasına bağlı Çit nahiyesi ahalisinin Alişan Bey hakkındaki şikayetinin araştırılıp gerekenin yapılması.

Koçgiri'ye tabi Çit nahiyesi ahalisinden Alişan Bey'in kanunsuz hareketlerde bulunduğu dair mezkur nahiyeye ahalisinden Süleyman ve Reşid imzalarıyla gönderilen arzuhaller üzerine tahkikat ve gereğinin ifası.

Muhbir Mustafa oğlu Kasım Süleyman ve Abdülaziz'in Çit nahiyesinde bulunan Ümeray-ı Ekraddan (kürdlerden fermanlı subay) Kapu Mahmudluzade Musip(Mısaib) Ağa hakkındaki şikayetlerinin tahkiki ve gerekenin yapılması.

Kıtlıktan dolayı Koçgiri kazası Çit nahiyesi ahalisinin zahire yardımı talebinin değerlendirilip gerekenin yapılması.

1890; Kanunsuz hal ve hareketi dolayısıyla şikayet edilen Koçgirili Musip(Mısaib) Ağa hakkında başlatılan tahkikat sonucunda Koçgiri kazasında açığa çıkartılan nüfus-ı mektume (saklı, gizli nüfus) ve sorumluları ile ilgili olarak yasal işlem yapılmak için öncelikle gereken künye-i mükemmelere ve sair malumat bildirilmek üzere bu meyandaki evrakın gönderildiği.

1893; Kuruçay, Dêrsim ve Koçgiri'deki köylerin ahalisinden firarilerin yakalanması için kaymakamlıklara gereken durumun bildirildiği.

1894; Sivas'ın Koçgiri kazası ahalisinin ihtiyaç duyduğu zahirenin alınarak bedelinin ödenmesi.

Sivas, Yıldızeli ve Tenos kazalarında tohumluk zahire isteyen köylülerin zahire borçları ve borçlu köy adedinin sorulduğu.

Sivas vilayetine bağlı Koçgiri ve Tenos kazaları ve Kangal nahiyesinin ; kuraklık ve semavi (göksel, tanrısal) afetler nedeniyle daha mevsimin başındayken yemeklik ve tohumluk sıkıntısına düştüğü. Tenos kazası aşarından mevcut zahirenin gelecek harmanda aynen alınmak üzere ihtiyaç sahiplerine verilmesi için valiliğe ruhsat verilmesi.

Koçgiri kazası ahalisinin ileride ödemeleri şartıyla talep ettikleri tohumluk zahirenin tavizan verilmesi.

1895; Koçgiri kazasındaki muhtaç halkın hicretleri (göçme) sebebine dair.

Koçgiri kazasına zaruretten dolayı zahire(tahıl) verilmesi üzerine ; Divrigi, Hafik ve Sivas kazalarının bazı nahiyelerine de ihtiyaçlarına binaen zahire verilmesi talebi hususunda gereğinin yapılması.

Koçgiri kazasında humma hastalığının ortaya çıkması üzerine tabib gönderilmesi isteği üzerine belediye teşkilatı olmayan kazalarda başka bir karşılık bulunarak tabib istihdam gereğinin Sivas Vilayeti'ne bildirilmesi.

Yer kalmaması sebebiyle yenilenmesi gereken Koçgiri kazası ve mülhakatının nüfus defterlerinin tebyiz ve tebdilinde dikkat edilecek husular.

1896; Koçgiri kazası aşar memurları hakkındaki şikayetlerin tahkiki.

1897; Sivas dahilindeki karışıklığın önlenmesi için bazı kaza kaymakamlarının değiştirildiği.

1898; Koçgiri kazası köylerinin mektebleriyle alakalı müfettiş Seyyid Abdurrahman Hilmi'nin hazırladığı rapor.

1902; Koçgiri kazasına tabi Kandil ve Karakaya köylerinin Kuruçay kazasına ilhakı.

1905; Sivas, Amasya, Koçgiri, sancaklarıyla Dêrsim sancağı kazalarından Kuruçay, Kemah, Gercanis, ve Çarsancak aşar müteahhid Misakoğlu Vartines'in.....

1906; Koçgiri kazası Karacaviran nahiyesi Hamidiye Mektebi Muallimi Abdülvehhab Efendi'nin azledilerek yerine Mustafa Efendi'nin tayini ile diğer muallimlerin tayini.

Koçgiri kazasına bağlı Karakaya ve Divriği kazasına bağlı Ağıldere köylerinin mezkur kazalardan irtibatının kesilerek daha yakın ve münasip mevkilerinden dolayı Erzurum vilayetinin Kuruçay kazasına bağlanarak (katıldığı)ilhak edildiği.

1911; Mahalli hükümetçe hanelerini inşa etmek üzere kendilerine tahsis edilen araziye Alişan Bey ve avenesinin (yardımcılarının) müdahale ettiğiinden ve çıkan kavgadan bahisle Koçgiri kazasına tabi Hamidabad (Maciran-Çit) nahiyesine bağlı Gelan karyesi

Sivas'ın Koçgiri kazasının Boğazvıran (Boxazwêran) karyesinde sakin Beydağlı Alişan Bey'in, Kuruçay kazasına tabi Çekmurt karyesi.....

Koçgiri sancağındaki nüfus ve hane miktarı ile ürün vergisini, koyun, keçi vergisini gösterir yazı.

1912; Koçgiri kazasına bağlı Hamidâbâd nahiyesinin isminin Ümraniye olarak değiştirilmesi.

1920; Dêrsim ile Koçgiri halkının tuz ihtiyaçlarını karşıladıkları Kemah kazası tuzlarının hükümet tarafından idaresi ve zahire mukabilinde tuz verilmesi hakkında İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti'nden (Genel Müdürlük İç Müdüriyeti) Erzincan Mutasarrıflığı'na çekilen telgraf.

1921; Dêrsim kürdlerinin vilayet dahilindeki tecavüzlerine son verildiği.

Koçgiri'de stratejik köyler kurulması-muhacirler

1861; 1) Sivas'ın Uzunyayla mahallinde muhacirin iskanı ve bu muhacirlere eşkiya-yı aşayirin sarkıntılıklarının men'i için alınacak tedbirler.

2) Koçgiri Kaymakamı Abdi Efendi'nin rüşvet ve cerime olması hakkında tahkikat için Meclis-i Vala Mektubi Odası Mümevizi Hadi Efendi'nin tayini Sivas'ta Mesudiye adında kaza teşekküllü. 3) Muhacirin iskanıyla ilgilenecek ferik tayini. 4) Uzunyayla'ya muvazzaf asker sevki ve ikamesi. 5) Uzunyayla'da turuk ve meabirin set ve bend olunması.

1865; Koçgiri'ye gönderilmek üzere olan muhacirlerin sevk ve irsaline dair.

1866; Koçgiri'nin Beydağlı kazasında iskan olunan muhacirlere yapılan hanelerin ahali tarafından (bağışlandığı)teberru edildiği.

500 çeçen hanesinin Sivas Eyaleti'ne iskanı.

Sivas'ın Koçgiri sancağında bulunan muhacirlerin ihtiyacı olan evlerin ve ziraat için gerekli olan tohumluk zahire bedelinin ahali tarafından karşılanmasından dolayı memnun kalındığı ve bu olumlu teşebbüsün neşriyat yoluyla ilan edilmesi.

1867; Sivas ve Koçgiri sancaklarından hicret (göç) eden gayr-i müslimlere ait arazilerin nizamına uygun olarak müzayedeyle satılıp gerekli işlemlerin tamamlanması.

1889; Koçgiri kazası Kemrez karyesi yakınında Yaluda nam mahalde yerli ahalinin tapulu arazilerine kars muhacirlerinin iskan ettirildiği, kaymakam vekili Şevki bey karslı olduğundan dolayı onlara müsamaha gösterdiği beyanı üzerine tahkikat icrası.

1891; Koçgiri kazasının Gemriz karyesi ahalsinin arazilerine muhacir iskanı hususundaki şikayetlerin incelenmesi.

1892; Koçgiri nahiyesine tabi Gemeriz karyesi ahalsinin mutasarrıf olduğu araziye Batum muhacirleri iskan edilerek ahalinin mağdur edildiği hususunda tahkikat yapılması.

Kars muhacirlerinin yerleştiği Koçgiri kazasının Kurucaabad nahiyesinde hükümetin kendilerine tapuyla verdiği boş araziye yapılan müdahalelerin engellenmesi talebi.

1894; Koçgiri kazasında iskan edilen göçmenlerin yerleştirilmeleri konusunda meydana gelen sorunların-zorlukların hal edilme yöntemleri talebi.

Koçgiri kazası Yukarıdövenbiçen adlı mahalde iskan edilen muhacirlerden hayvanları için meralı yerde 4 tane ev inşa ettiklerinden dolayı aralarında düşmanlık çıktığı ve bunun kaldırılması için bunların yıkılmasıyla bedelinin sahiblerine verilmesi gerektiği.

1902; Koçgiri'nin Kırkkuyu mahallinde iskan edilen muhacirlerin tapu ve emlak kayıtlarıyla Keçiborlu'da iskan edilecek muhacirlere arazi verilmesinde görevlendirilecek şahıslara ne şekilde harcırah verileceğinin bildirilmesi.